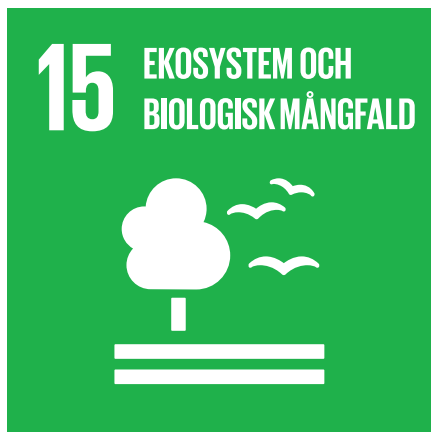

MÅL 15

FÖRBEREDELSE

- Läs fakta om mål 15
- **Filurens attribut:** vandringskängor, ryggsäck, fjällflora
- Välj vad ni vill “göra för målet” och förbered material utifrån det. Se förslag nedan under rubriken *Gör något för målet.*

UPPLÄGG

1. FN-FILUREN HAR ANLÄNT

FN-filuren har landat på skolan med sin väska med brevet, sina attribut och flaggan med mål 15.

2. FILURENS BREV

Hejsan svejsan!

Alltså ni kan bara inte tro vad jag har fått vara med om! En av mitt livs stora drömmar har gått i upplevelse – jag har bestigit Kebnekaise, Sveriges högsta berg. Det var helt otroligt! Lika vackert som jag hade trott, fast ännu finare, såklart, när jag också fick känna alla dofter, känna vinden mot pälsen och prata med olika fjälldjur, som till exempel lämlar, fjällripor och renar. Och man kunde se såååå långt! Det var alldeles magiskt och lite pirrigt i magen också när det blev som brantast.

Jag fick också möta renarnas bästa vänner, samerna, som berättade massor om sitt liv med renarna på fjället. Jag blev extra kompis med en ung kille som hette Ailo och hans farbror Per-Erik. De drog en massa roliga historier, så jag blev alldeles full av fjäll-filurfnitter, men de berättade också om hur mycket naturen har förändrats, att det inte är som förut när Per-Erik var ung och att det har blivit krångligare för renarna att överleva. Det gjorde mig såklart ledsen. Jag vill ju att alla djur ska ha det bra! Framförallt har det blivit varmare av klimatförändringarna och det påverkar renarnas fjällhem mycket. Ett exempel som Ailo beskrev var att när det blivit varmare så kommer snön lite mer hipp som happ och det kan plötsligt regna mitt i vintern. Då bildas det is som gör det mycket svårare för renarna att skrapa fram maten, som tidigare brukade gömma sig under ett fluffigt snötäcke.

Det blev en mängd nya ord jag fick lära mig där på fjället: allt från vaja (renhona), till fjällsippa (suuperfin blomma som bara växer på fjället), kokkaffe (kaffe som man kokar över öppen eld), sporttejp (bra tygtejp att sätta på hälarna så man inte får skavsår i vandringskängorna) och biologisk mångfald (många olika växter, djur och andra organismer i naturen som samspelar på en plats, vilket gör den stark, frisk och tålig).

Per-Erik berättade att vi förlorar en massa biologisk mångfald när det blir varmare, men att renarna faktiskt är superdjur som hjälper till att bevara många av växterna. Renbetet ökar den biologiska mångfalden i fjälltrakterna, för när de betar och trampar runt hjälper de svagare växter att växa och hindrar att buskar tar över. Utan renarna skulle fjällen inte vara lika öppna och vackra.

(brevet fortsätter på nästa sida)

FILURENS BREV FORTS.

De hjälper till att hålla landskapet levande. Jag älskar dem!

När jag kom hem ringde jag min smarta och roliga kompis Fredrik Moberg. Han är forskare och har skrivit en bok som heter "Den uppfinningsrika planeten". Han säger att vi inte bara ska tänka på att rädda naturen, utan också se hur naturen kan hjälpa oss att lösa många problem. Vi kan lära oss så mycket av djuren och växterna omkring oss. Det tyckte jag stämde helt med det Per-Erik berättade!

Såklart ringde jag även till FN när jag kom hem för att berätta om min bergsbestigning och kolla in vad de gör för att skydda och hjälpa naturen... och det visade sig vara en hel massa! Hela mål 15 handlar om ju om det – och tydligen finns en hel stor överenskommelse, där väldigt många länder bestämt sig för att försöka skydda och återställa mer av den biologiska mångfalden. Bra känner jag!

Så nästa gång ni är ute och leker i naturen, tänk på alla fantastiska saker som händer där. Jag hoppas att ni en dag får komma till ett fjäll och se en ren, en fjällripa eller en lämmel som gör sitt bästa för att hålla fjället levande och vackert. Men såklart får ni hålla ögonen öppna precis där ni är – djuren och växterna och alla organismerna (som är lite svåra att se förstås) – hjälper oss dagarna i ända överallt! Så kom ihåg att ni också kan hjälpa till genom att vara snälla mot naturen och vara nyfikna på allt den har att erbjuda.

Ps: Jag har skickat med några bilder om ni är nyfikna och jag är förstås nyfiken på vad ni kan hitta för fantastiskt där ute!

BILDER 1– 4

Skrivs ut i A4 eller visas på storbildsskärm

Bild: Unsplash/Mats Hagwall

Bild: Unsplash/Mats Hagwall

Bild: Unsplash/Nicolas Lafargue

Bild: Unsplash/Mats Hagwall

3. TANKAR OM FILURENS BREV

Fundera tillsammans över vad Filuren berättat.

Det kan vara tankar som till exempel:

- Har ni någon gång varit i fjällen?
- Vad vet ni om renar?
- Kan ni komma på något smart som något djur eller någon växt gör som hjälper oss människor?
- Hur länge skulle vi klara oss utan naturen?
(Inte alls! Vi är ju naturen!)

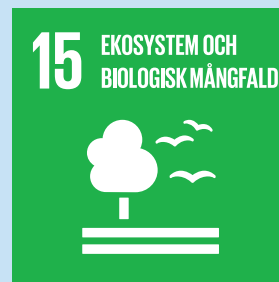
4. VAD BETYDER MÅLET?

Titta på symbolerna på mål 15 och samtala om vad ni tror att det kan betyda:

- Det är ett träd, fåglar och någon slags botten, vad kan det betyda?
- Ekosystem, vad är det?
- Biologisk mångfald, vad kan det vara?

Se en film om mål 15

<https://vimeo.com/manage/videos/918336177>

5. GÖR NÅGOT FÖR MÅLET

Dags för eleverna att göra något som bidrar till att öka den biologiska mångfalden och göra naturen glad; något som bidrar till mål 15 och som de kan sprida till andra.

Här finns tre olika förslag på aktiviteter att utgå från. Välj utifrån era förutsättningar:

- Bygg ett insektshotell
- Skogsbada
- Återvilda

BYGG ETT INSEKTSHOTELL

TIPS!

Mycket bra finns att läsa på **Göteborgs botaniska trädgårds skolsida**. Här finns tips på vilka pollinatörer som trivs var, bra saker att tänka på, inspirationslänkar och intressant fakta: Sök på *Göteborgs botaniska trädgård* *Bygg ett insektshotell*.

Bild 5: Unsplash/ Mika Baumeister

Bild 5: Unsplash/ Jamellene Reskp

Material:

- Träplankor, gärna spillbitar, hammare och spik eller en tom mjölkförpackning.
- Kartong, träskiva eller annat material att fästa på baksidan.
- Bambu- eller vassrör, små grenar, kottar, bark, halm, löv, och andra naturliga material.
- Snöre eller ståltråd för att till exempel binda ihop material eller för upphängning.
- Borr för att göra hål i rören (om de inte redan är ihåliga).

Bild: Unsplash/ Lucas van Oort

GÖR SÅ HÄR:**1. Förberedelse**

Förklara varför insekter är viktiga för vår miljö. Berätta att insekter som bin och skalbaggar behöver platser att bo på och att vi kan hjälpa dem genom att bygga insektshotell.

2. Fixa stommen

Alternativ träram: Såga till lagom stora bitar, spika ihop en enkel ram och sätt på en baksida. Se till att framsidan är öppen så att ni kan fylla den med material, (ungefär som en fågelholk utan framsida).

Alternativ mjölkförpackning: Skölj ur mjölkpaketet noggrant. Klipp eller skär sedan upp två större rektangulära hål på ena sidan av paketet.

3. Fyll med material

Låt barnen samla olika naturliga material som bamburör, grenar, kottar, bark, halm och löv.

Fyll stommen med dessa material. Bambu- eller vassrör är särskilt bra för bin, medan kottar och bark kan locka andra insekter. Hålen behöver vara minst 10-15 cm och ha ett stopp i bakkant, så insekterna har något att krypa in i och "bygga mot".

4. Placering

Hitta en bra plats, gärna varm och solig, att hänga eller ställa insektshotellen på. Tänk på att placera dem så att de är skyddade mot möss och småfåglar. Man kan skydda bygget med till exempel en liten bit hönsnät om man vill vara extra säker.

BILD 5

Skrivs ut i A4 eller visas på storbildsskärm

Bild: Unsplash/ Myles Bloomfield

SKOGBADA

Skogsbad handlar om att vara i naturen med öppna sinnen. Att genom syn, hörsel, smak, lukt och känsel vara mer i nuet. I en vardag med mycket intryck är skogen en fantastisk plats för lek, återhämtning och förundran.

När man skogsbadar låter man alla sinnen "känna på skogen". Lyssnar till fåglarna, vinden, trädens rörelser, lövens prasslande. Tittar på färger, hur solskenet bryts genom lövverken eller naturliga upprepande mönster i naturen – som spiralerna på snigelns skal, trädgrenarna som delar sig, kronbladen på en blomma. Känner efter vad som doftar. Smakar på harsyran, ramslöken eller luften. Känner på trädstammarna eller doppar tårna i vattnet. Använder sig av alla sinnen helt enkelt.

Barn är verkligen fenomenala på att skogsbada! Leta rätt på närmsta skog och locka eleverna att aktivt upptäcka med alla sinnen: leta dofter, ljud, levande varelser, mönster och olika texturer. Att väcka förundran och relation med naturen skapar förutsättningar för att också vilja visa större respekt för naturen och allt levande.

BILD 6-7

Skrivs ut i A4 eller visas på storbildsskärm

Bild: Unsplash/Annie Spratt

Bild: Unsplash/Katja Kristoffersson

ÅTERVILDA

Uppmärksamma det vilda och upptäck den vilda natur som redan finns i närheten. Skapa skyltar som gör att fler förstår att naturen är viktig att bevara. Ett gammalt träd kan exempelvis få en skylt med informationen ”Jag producerar syre åt en hel skolklass varje dag” eller ”Jag är hem åt en svartoxe [skalbagge]. Den är starkt hotad så låt mig få stå kvar.” På en oklippt bit av skolgården: ”Här är det oklippt med flit! Vi har skapat en äng som ger mat åt hundratals pollinatörer!”

Idén är hämtad från Naturskyddsföreningen. Kolla in skolmaterialet ”Vilda grannar” på deras webbplats. Där hittar ni fler tips för att bevara naturen.

6. DELA VIDARE OCH INSPIRERA ANDRA

- Berätta för Filuren vad ni har gjort för mål 15 med hjälp av text och bilder.
- Sprid era nya kunskaper om mål 15 och vad ni gjort för eller upptäckt om naturen, till andra skolor genom att dela text och bilder på inspirationssidan.
- Lär er mer om fjällen, om renar och om samerna - berätta om det ni lärt er för andra.
- Ta med dig någon du tycker om ut i skogen på ett skogsbad.

Källhänvisning:

UNEP: <https://www.unep.org/>

JUST DIGG IT - The UN decade of ecosystem restoration: <https://justdigg.it/un-decade-ecosystem-restoration/>

Sametinge: <https://www.sametinget.se/149457>

Bygga bihotell, Botaniska trädgården Göteborg:

<https://www.botaniska.se/barn-skola/tips-och-studiematerial/pollinering/pyssel/bygg-ett-insektshotell/>

Skyltar för naturen: Skylta för naturen - Naturskyddsföreningen ([naturskyddsforeningen.se](https://www.naturskyddsforeningen.se))

Fredrik Moberg, biolog, Bok: Den uppfinningsrika planeten